

ΟΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

Βόρειο Αιγαίο

Νότιο Αιγαίο

Κρήτη

Ευρωπαϊκή Επιτροπή
Αντιπροσωπεία στην Ελλάδα

Βασ. Σοφίας 2
106 74 Αθήνα
Τηλ. 01/7251 000

Το κείμενο ολοκληρώθηκε τον Φεβρουάριο του 1994
Εικονογράφιση: Anne Howison - Lionel Koechlin
Ευχαριστούμε θερμά τις Γενικές Γραμματείες των Περιφερειών για το
φωτογραφικό υλικό που διέθεσαν.

Εκδότης: Υπηρεσία Επίσημων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων,
Λουξεμβούργο 1994

© EKAX - EOK - EKAΕ, Βρυξέλλες - Λουξεμβούργο, 1994
Επιτρέπεται η αναπαραγωγή, για σκοπούς μη εμπορικούς, με αναφορά της
πηγής.

Printed in Greece

Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ ΣΤΗΝ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ

Η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι σήμερα μια δύναμη με πάνω από 340 εκατομμύρια κατοίκους που ανήκουν στα δώδεκα κράτη μέλη της. Παρουσιάζει μεγάλη ποικιλομορφία που οφείλεται στην ιστορία και στη γεωγραφία της και εκδηλώνεται στις περιφέρειές της, οι οποίες αποτελούν ένα από τα σημαντικότερα πλεονεκτήματά της. Ωστόσο, όλες οι περιφέρειες δεν έχουν το ίδιο επίπεδο ανάπτυξης και η εσωτερική συνοχή αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους στόχους της ευρωπαϊκής οικονομίας.

I. Η ποικιλομορφία των περιφερειών, ένα σημαντικό πλεονέκτημα για την Ευρώπη.

Οι περιφέρειες της Ευρωπαϊκής Ένωσης διαφέρουν σημαντικά η μία από την άλλη. Υπάρχουν πλούσιες και φτωχές, μεγάλες και μικρές, βιομηχανικού ή αγροτικού χαρακτήρα. Τα προβλήματα που παρουσιάζονται σε ορεινές περιοχές, σε παράκτιες περιφέρειες ή στις μεγάλες πεδιάδες, στις μεγάλες αστικές περιοχές ή σε περιοχές όπου γίνεται βιομηχανική μετατροπή δεν μπο-

ρούν να συγκριθούν μεταξύ τους. Σε αυτές τις διαφορές οφείλεται το πλήθος των πολιτισμών και των εμπειριών, που είναι συνώνυμο του πλούτου για την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Αλλά οι διαφορές δεν είναι μόνο γεωγραφικές, κοινωνιολογικές ή οικονομικές, είναι επίσης και θεσμικές. Οι περιφέρειες ανήκουν σε κράτη με δομές που ποικίλλουν όπως ομοσπονδίες και αποκεντρωμένες ή ενιαίες περιφέρειες. Έτσι προκύπτουν και οι διαφορές στην εξουσία και στις αρμοδιότητες από τη μία περιοχή στην άλλη, καθώς και η διαφορετική σημασία που έχουν για την Ευρώπη. Ορισμένες περιφέρειες έχουν πράγματι πλήρεις αρμοδιότητες σε διαφορετικούς τομείς όπως η εκπαίδευση, οι μεταφορές ή η γεωργία, ενώ άλλες παραμένουν πρώτα απ' όλα διοικητικές μονάδες.

Στο πλαίσιο των ευρωπαϊκών οργάνων, ο φυσικός χώρος έκφρασης και συμμετοχής των πολιτών, αυτών των περιφερειακών οντοτήτων, ήταν μέχρι σήμερα κυρίως το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Πολλοί ευρωβουλευτές έχουν και ένα δεύτερο αξίωμα στη χώρα τους. Αυτό δίνει τη δυνατότητα στους εκλογείς, πέραν του νομοθετικού έργου, να ταυτίζουν την εργασία του βουλευτή με μια δράση για την περιφέρειά του. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο υπήρξε έτσι ένας από τους χώρους όπου αναπτύχθηκαν οι ιδέες σύμφωνα με τις οποίες η επιτυχία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης εξαρτάται στενά από την ομοιογενή ανάπτυξη των ευρωπαϊκών περιφερειών.

Αυτές οι περιφέρειες συμμετείχαν σε μεγάλο βαθμό στις διαβουλεύσεις που έγιναν πριν αρχίσει να ισχύει η συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, και έτσι ορισμένες από τις ιδέες που εξέφρασαν περιλαμβάνονται σ' αυτή.

Εδώ και λίγο καιρό, οι περιφέρειες συμμετέχουν απευθείας στις αποφάσεις όσον

αφορά τις υποθέσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης μέσω της Επιτροπής των Περιφερειών. Αυτό το όργανο που δημιουργήθηκε το 1994 είναι πράγματι, με τα 189 μέλη του, το αντιπροσωπευτικό όργανο της τοπικής αυτοδιοίκησης των δώδεκα κρατών μελών. Έχει συμβουλευτικό ρόλο στις μεγάλες κατευθύνσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης και εκφράζει την άποψη των περιφερειών για τα μεγάλα θέματα της μελλοντικής Ευρώπης.

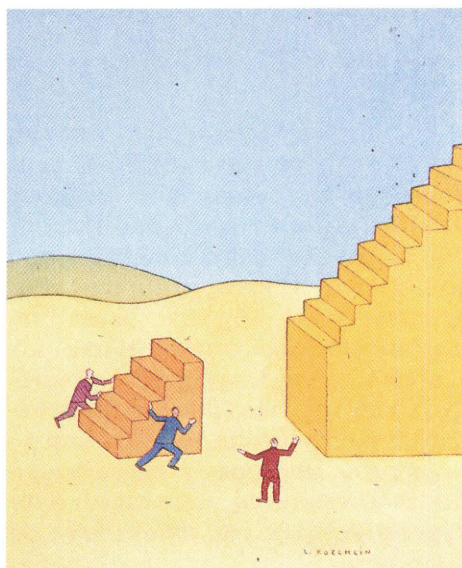
Αλλά πέρα από τον πλούτο που αποτελεί για την Ευρώπη η ποικιλομορφία των περιφερειών και η ολοένα και μεγαλύτερη συμμετοχή τους στην ευρωπαϊκή οικοδόμηση, μία από τις προκλήσεις που αντιμετωπίζει η Ευρώπη είναι να μειώσει τις προφανείς διαφορές στο επίπεδο της ανάπτυξης.

II. Η εσωτερική συνοχή, μείζων στόχος της ευρωπαϊκής οικοδόμησης.

Η συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, που άρχισε να ισχύει την 1η Νοεμβρίου 1993, επιβεβαιώνει την προτεραιότητα που δόθηκε στην πολιτική της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής. Η πολιτική αυτή έχει ως στόχο να μετριάσει τις ανισότητες στην ανάπτυξη και να δώσει τη δυνατότητα στις περιφέρειες να επωφεληθούν καλύτερα από την ενιαία αγορά, και στη συνέχεια, μεσοπρόθεσμα, από το ενιαίο νόμισμα. Η επιτακτική ανάγκη για αλληλεγγύη εκφράζεται με την εφαρμογή φιλόδοξων περιφερειακών πολιτικών, που έχουν ως στόχο να βοηθήσουν τις λιγότερο ευημερούσες περιφέρειες να καλύψουν την καθυστέρησή τους, να μετατρέψουν τις δραστηριότητές τους ή να διατηρήσουν τον τρόπο διάβίωσής τους.

«Η συμμετοχή των περιφερειών στην οικοδόμηση της Ευρώπης αποτελεί βασικό παράγοντα επιτυχίας. Μ' αυτό τον τρόπο πλησιάζουμε τον στόχο της Ευρωπαϊκής Ένωσης που αντλεί, κυρίως, τη δύναμή της από την οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική παράδοση των περιφερειών και τη συνοχή της από το σεβασμό αυτής της παράδοσης.

Jacques Delors, Ομιλία στη Βουλή και στη Γερουσία της Βαυαρίας, Μόναχο, 1.2.91.

Αν συγκρίνουμε το βιοτικό επίπεδο των κατοίκων των περιφερειών της Ευρώπης, θα δούμε ότι το επίπεδο των πλουσιότερων περιφερειών της Κοινότητας, του Αμβούργου και της Ile-de-France, είναι τέσσερις φορές υψηλότερο από το επίπεδο των φτωχότερων περιφερειών, που βρίσκονται κυρίως σε τέσσερις χώρες, στην Ελλάδα, στην Ισπανία, στην Πορτογαλία και στην Ιρλανδία. Είναι σαφές ότι αν εξακολουθήσουν να υπάρχουν αυτές οι διαφορές, ο κίνδυνος για το μέλλον της Ένωσης θα είναι μεγάλος. Είναι επίσης σημαντικό να εξυψωθεί το βιοτικό επίπεδο των φτωχότερων περιφερειών ώστε να μπορέσουν οι κάτοικοί τους να έχουν πρόσβαση στα προϊόντα των πιο αναπτυγμένων περιφερειών. Δεν πρόκειται μόνο για ένα πρόβλημα αλληλεγγύης αλλά και για μια οικονομική αναγκαιότητα που αφορά το σύνολο της Ευρώπης. Γι' αυτό, ένα τμήμα του πλούτου ορισμένων περιφερειών ανακατανέμεται, μέσω του προϋπολογισμού της Ένωσης, προς τις πιο μειοεκτικές περιφέρειες.

Κατά κεφαλήν ΑΕΠ στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και στις περιφέρειες της Ελλάδας το 1991

Χώρα	ΑΕΠ	Περιφέρεια	ΑΕΠ
EUR 12	100	ΕΛΛΑΔΑ	49
1. Βέλγιο	108	Ανατολική Μακεδονία, Θράκη	45
2. Δανία		Κεντρική Μακεδονία	47
3. Γερμανία	106	Δυτική Μακεδονία	48
4. Ελλάδα	49	Ήπειρος	38
5. Ισπανία	80	Ιόνια Νησιά	44
6. Γαλλία	115	Δυτική Ελλάδα	43
7. Ιρλανδία	72	Πελοπόννησος	49
8. Ιταλία	106	Αττική	55
9. Λουξεμβούργο	131	Θεσσαλία	45
10. Ολλανδία	104	Στερεά Ελλάδα	60
11. Πορτογαλία	60	Βόρειο Αιγαίο	36
12. Ηνωμένο Βασίλειο	98	Νότιο Αιγαίο	49
		Κρήτη	45
Περισσότερο Αναπτυγμένες Περιφέρειες		Λιγότερο αναπτυγμένες περιφέρειες	
1. Αμβούργο (D)	209	1. Alentejo (P)	36
2. Ile de France (F)	172	2. Βόρειο Αιγαίο	36
3. Βρυξέλλες (B)	171	3. Ήπειρος	38
4. Βρέμη (D)	159	4. Guadeloupe (F)	38
5. Έσση (D)	149	5. Centro (P)	42
ΣΗΜ.:			
1. Το ΑΕΠ εκφράζεται ως ΠΑΔ (πρότυπο αγοραστικής δύναμης - κοινή μονάδα, που αντιπροσωπεύει τον ίδιο όγκο αγαθών και υπηρεσιών για κάθε χώρα), με κοινοτικό μέσο όρο = 100			
2. Τα νέα «Länder» της Γερμανίας περιλαμβάνονται στην αξιολόγηση των στοιχείων.			
ΠΗΓΗ: EUROSTAT			

Αυτή η δράση συγκεντρώνεται κατά προτεραιότητα σε τρεις άξονες που αντιστοιχούν σε τρεις σαφώς προσδιορισμένους τύπους περιφερειακών προβλημάτων:

- *Ανάπτυξη των περιφερειών στις νότιες και δυτικές περιοχές της Κοινότητας (τα 2/3 της Ισπανίας, η Νότια Ιταλία, η Ελλάδα, η Πορτογαλία, η Ιρλανδία και η Βόρεια Ιρλανδία, ορισμένες περιφέρειες της Γαλλίας) στις οποίες προστίθενται τα νέα γερμανικά Länder.*
- *Αναδιάρθρωση των περιφερειών όπου παρατηρείται το φαινόμενο της βιομηχανικής παρακμής, οι οποίες συγκεντρώνουν περισσότερο από το 16% του κοινοτικού πληθυσμού.*

- *Προστασία των ευαίσθητων ή με μειωμένο πληθυσμό αγροτικών περιοχών, δηλαδή το 5% του κοινοτικού πληθυσμού.*

Οι ενισχύσεις που παρέχονται για την περιφερειακή ανάπτυξη στηρίζονται σε τρεις αρχές που εγγυώνται τη σωστή χρήση των κεφαλαίων:

- *Η επικουρικότητα συνεπάγεται ότι οι ευθύνες πρέπει να ασκούνται στο επίπεδο που βρίσκεται πιο κοντά προς την πραγματικότητα. Κατά συνέπεια, οι αναπτυξιακές ανάγκες στις οποίες προσαμόζονται τα προγράμματα που χρηματοδοτεί*

η Κοινότητα, προσδιορίζονται από τα κράτη μέλη και τις περιφέρειες.

- Η εταιρική σχέση σημαίνει ότι όλοι οι φορείς, εθνικοί, περιφερειακοί και τοπικοί συμμετέχουν στην προετοιμασία και στην εκτέλεση των προγραμμάτων και φροντίζουν για τη σωστή υλοποίησή τους.
- Η προσθετικότητα προϋποθέτει ότι η ενίσχυση της Ευρωπαϊκής Ένωσης προστίθεται στις χρηματοδοτικές προσπάθειες της τοπικής αυτοδιοίκησης αλλά δεν τις αντικαθιστά, συμβάλλοντας με αυτόν τον τρόπο στο επιδιωκόμενο αποτέλεσμα.

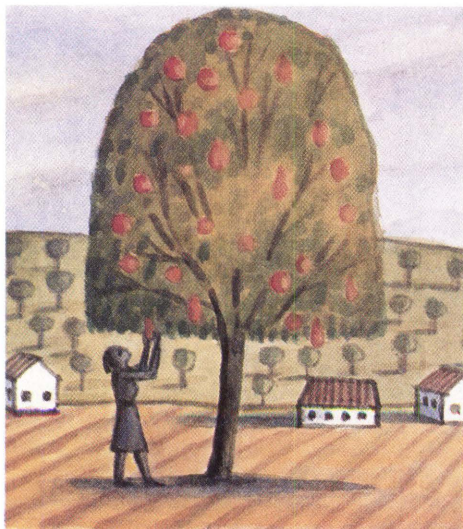
Πάνω σε αυτές τις βάσεις, η Κοινότητα παρεμβαίνει με δύο κύρια μέσα που είναι το Ταμείο Συνοχής και τα Διαρθρωτικά Ταμεία.

Το Ταμείο Συνοχής, που εξειδικεύεται βασικά στις υποδομές μεταφοράς και την προστασία του περιβάλλοντος, πρέπει να βοηθήσει τις τέσσερις φτωχότερες χώρες να προσεγγίσουν τους εταίρους τους με μια κίνηση οικονομικής σύγκλισης. Αυτό αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για να συμμετάσχουν στην τελική φάση της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης και στη δημιουργία του ενιαίου νομίσματος. Κατά την

περίοδο 1993-1999 ο προϋπολογισμός του Ταμείου Συνοχής θα είναι 15,1 δισεκατομμύρια ECU.

Τα διαρθρωτικά ταμεία, από την πλευρά τους, αποτελούν τη σημαντικότερη συνεισφορά της Ένωσης στη μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων. Αντιπροσωπεύουν περισσότερο από το 25% του προϋπολογισμού της και κατανέμονται σε τρεις ξεχωριστούς τομείς, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ), το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) και το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ).

Τα 2/3 περίπου των χρηματοδοτήσεων των διαρθρωτικών ταμείων αφιερώνονται στις περιφέρειες προτεραιότητας που υπάρχουν σε όλα τα κράτη μέλη με εξαίρεση το Λουξεμβούργο και τη Δανία. Για την περίοδο 1993-1999, ο προϋπολογισμός των διαρθρωτικών ταμείων θα είναι 141 δισεκατομμύρια ECU, που θα διατεθούν για διαφορετικές δράσεις όπως η επαγγελματική κατάρτιση, η προστασία του περιβάλλοντος, η διαφοροποίηση των δραστηριοτήτων στο αγροτικό περιβάλλον, η βελτίωση του επιπέδου των εξοπλισμών σε υποδομές ή ο εκσυγχρονισμός των επιχειρήσεων και η ανάπτυξη νέων δραστηριοτήτων που δημιουργούν θέσεις απασχόλησης.

Έτσι η προσπάθεια αλληλεγγύης της Ένωσης προς τις φτωχότερες περιφέρειες είναι σημαντική. Παρόλο που αντιπροσωπεύουν, το 1993 μόνο το 0,3% του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος του συνόλου των κρατών μελών, οι πόροι των διαρθρωτικών ταμείων καθώς και τα άλλα μέσα παρέμβασης μπορούν να αποτελέσουν το 3% και μάλιστα το 4% του ΑΕΠ ορισμένων χωρών, συνεισφέροντας σημαντικά στην οικονομική ανάπτυξή τους και στη βελτίωση του επιπέδου διαβίωσης των πολιτών τους.

III. Περιφερειακές πολιτικές πριν απ' όλα στην υπηρεσία των πολιτών

Η σημασία των περιφερειών για την ευρωπαϊκή οικοδόμηση και η προσπάθεια για την περιφερειακή ανάπτυξη την οποία καταβάλλει η Ένωση, είναι αναγνωρισμένη και ιδιαίτερα σημαντική. Αυτό οφείλεται κατά κύριο λόγο στο ότι η κοινοτική δράση θέλει να τεθεί στην υπηρεσία των πολιτών και να βοηθήσει στη βελτίωση της καθημερινής ζωής τους. Έτσι πολλά κοινοτικά προγράμματα αναφέρονται στις πιο διαφορετικές πλευρές των δραστηριοτήτων των πολιτών.

Οι νέοι, μελλοντικοί πρωταγωνιστές της ζωής των περιφερειών πρέπει να έχουν την ευκαιρία να γνωριστούν καλύτερα. Αυτός είναι ο στόχος του προγράμματος ERASMUS, που προσφέρει σε φοιτητές από διαφορετικές χώρες τη δυνατότητα να συνεχίσουν τις σπουδές τους στα πανεπιστήμια άλλων ευρωπαϊκών χωρών και να αποκτήσουν γνώσεις και ιδέες τις οποίες θα μπορέσουν αργότερα να αξιοποιήσουν στην πατρίδα τους. Το ίδιο ισχύει και με την εκμάθηση των γλωσσών της Ένωσης, χάρη στο πρόγραμμα LINGUA. Αλλά ο συνδυασμός ιδεών και τεχνολογίας εκφράζεται ακόμα πιο έντονα με τα προγράμματα-πλαίσια έρευνας και ανάπτυξης, όπως το SPRINT, που δίνουν τη δυνατότητα για στε-

νή συνεργασία μεταξύ εργαστηρίων, πανεπιστημίων και επιχειρήσεων και μάλιστα των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων, σε τεχνολογικά προγράμματα για το μέλλον.

Έχει επίσης σημασία οι πολίτες να αισθάνονται ότι υποστηρίζονται στην εύλογη επιθυμία τους να ζουν και να εργάζονται στην περιφέρεια καταγωγής τους. Έτσι η δημιουργία διευρωπαϊκών δικτύων, τόσο στους υλικούς τομείς, όπως η υποδομή μεταφορών, όσο και στους άυλους τομείς της διαβίβασης των πληροφοριών, θα διευκολύνει μεσοπρόθεσμα την άρση της απομόνωσης των πιο απομακρυσμένων ή περιφερειακών περιοχών, και θα περιορίσει το φαινόμενο της εγκατάλειψής τους. Επίσης, στο ίδιο πνεύμα δίνεται προτεραιότητα από το πρόγραμμα LEADER στην παραμονή των αγροτών στις πλέον ευάλωτες αγροτικές περιοχές όπως είναι οι ορεινές περιοχές, αφού ληφθεί υπόψη ο προφανής ρόλος τους για την προστασία του περιβάλλοντος.

Η κοινοτική βοήθεια αποβλέπει επίσης στο να προωθήσει την πρόσβαση νέων κατηγοριών οικονομικών παραγόντων στην εργασία. Αυτή είναι ιδιαίτερα η περίπτωση του προγράμματος NOW που αποβλέπει στο να ανοίξει περισσότερο τον κόσμο της εργασίας στις γυναίκες, στις λιγότερο πλούσιες περιφέρειες της Ένωσης.

Η συμμετοχή σ' αυτές τις δράσεις θα επιτρέψει στους πολίτες όλων των περιφερειών της Ευρώπης, με τις ιδιαιτερότητές τους και το δικό τους πολιτισμό να γνωριστούν καλύτερα, να αποκτήσουν μεγαλύτερη αμοιβαία κατανόηση και να προωθήσουν την ιδέα μιας ενωμένης και ισχυρής Ευρώπης με όλες τις ιδιαιτερότητές της.

«Για να είναι αποτελεσματική, ζωντανή και πιο δημοκρατική αυτή η Ευρώπη, θα πρέπει όχι μόνο να ενώσει τους λαούς και να συνδέσει τα κράτη-έθνη, αλλά και να βοηθήσει στη μεγαλύτερη συμμετοχή των περιφερειών στην κοινοτική ζωή».

Jacques Delors, Παρέμβαση στην 73 Διεθνή Εμπορική Έκθεση της Λυών, 6.4.91.

Η ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΟΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ ΤΗΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

Από τον πρώτο χρόνο ένταξης της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα (1981) οι περιφέρειες της χώρας επωφελήθηκαν από σημαντικές εισροές κοινοτικών πόρων, προερχόμενων κυρίως από τα Διαρθρωτικά Ταμεία. Ένας πολύ σημαντικός σταθμός, τόσο από ποσοτική όσο και από ποιοτική άποψη, για τις παρεμβάσεις της Ευρωπαϊκής Κοινότητας υπέρ των περιφερειών της χώρας, ήταν τα Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα (Μ.Ο.Π.), που ξεκίνησαν το 1986 και ολοκληρώθηκαν το 1992. Τα ΜΟΠ έθεσαν για πρώτη φορά το στόχο της υλοποίησης στην πράξη, μιας ολοκληρωμένης μεσοπρόθεσμης προσπάθειας για την ανάπτυξη των περιφερειών της χώρας.

Ορόσημο για την αναπτυξιακή προσπάθεια των περιφερειών της Ελλάδας αλλά και όλης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, αποτέλεσε το έτος 1988. Τότε αποφασίστηκε η ριζική μεταρρύθμιση της λειτουργίας των Διαρθρωτικών Ταμείων και η σταδιακή αύξηση μέχρι διπλασιασμού των πόρων τους την περίοδο 1987-1993. Η μεταρρύθμιση επιπλέον προέβλεπε ότι την ευθύνη τόσο για τον προγραμματισμό, όσο και για την υλοποίηση των αναπτυξιακών δράσεων και προγραμμάτων, που συγχρηματοδοτεί η Ευρωπαϊκή Κοινότητα, μοιράζονται αφενός οι εθνικές και περιφερειακές αρχές της χώρας και αφετέρου η Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Με αυτόν τον γνώμονα συντάχθηκε, εγκρίθηκε και υλοποιήθηκε το Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης (ΚΠΣ) 1989-1993, το οποίο καθόρισε τις προτεραιότητες ανάπτυξης της Ελλάδας και τα ποσά που διέθεσε η Ευρωπαϊκή Κοινότητα για το σκοπό αυτόν κατά τη συγκεκριμένη περίοδο.

Ο απολογισμός από την εφαρμογή του ΚΠΣ 1989-1993 για την Ελλάδα και τις περιφέρειές της είναι αναμφισβήτητα θετικός. Έγινε δυνατή η απορρόφηση του συνόλου σχεδόν του ποσού που είχε διατεθεί για την Ελλάδα δηλαδή 7,2 δισ. ECU ή άνω των 8 δισ ECU αν συνυπολογισθεί η συμμετοχή της Ελλάδας στις Κοινοτικές Πρωτοβουλίες. Επιτρέ-

πεται λοιπόν κάθε αισιοδοξία, και για την περαιτέρω αξιοποίηση των πόρων του 2ου ΚΠΣ συνολικού ύψους άνω των 19 δισ ECU για την περίοδο 1993-1999.

Το Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης 1989-1993: Ένα μεγάλο βήμα μπροστά!

Σήμερα, σχεδόν όλοι οι Έλληνες έχουν περάσει από κάποιον νέο δρόμο ή έχουν ήδη χρησιμοποιήσει κάποιο άλλο νέο έργο που χρηματοδοτήθηκε από το Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης 1989-93.

Τα έργα του μετρό της Αθήνας, τα έργα στους οδικούς άξονες Αθήνας - Θεσσαλονίκης και Αθήνας - Κορίνθου, τα έργα εκσυγχρονισμού του σιδηροδρομικού άξονα Αθηνών - Θεσσαλονίκης και η αγορά των νέων συρμών «Inter city», είναι τρία από τα πλέον χαρακτηριστικά παραδείγματα μεγάλων έργων, που αποτελούν τμήμα του «Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης» 1989-1993.

Σε αυτά θα πρέπει να προστεθεί ένας μεγάλος αριθμός επιπλέον έργων μικρότερου μεν μεγέθους, μεγάλης όμως σημασίας, τα

Έργα του METRO της Αθήνας

οποία πραγματοποιούνται σε κάθε μία από τις δεκατρείς περιφέρειες της χώρας. Δρόμοι, νοσοκομεία, σχολεία, αρδεύσεις, υδρεύσεις, αποχετεύσεις, μονάδες βιολογικού καθαρισμού, λιμάνια, αεροδρόμια συμπληρώνουν την αισιόδοξη εικόνα ανάπτυξης που προσδίδει το Κ.Π.Σ. στις περιφέρειες της Ελλάδας.

Όμως, το Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης 1989-1993 δεν εξαντλείται στα έργα υποδομής. Περιλαμβάνει ακόμη, τέσσερις κύριους άξονες:

Την ανάπτυξη του πρωτογενούς τομέα και των αγροτικών περιοχών, τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων, την ανάπτυξη του τουρισμού και την ανάπτυξη των ανθρωπίνων πόρων.

Όσον αφορά τον γεωργικό τομέα, οι παρεμβάσεις του Κ.Π.Σ. 1989-1993 αφορούν κυρίως μέτρα αναδιάρθρωσης καλλιεργειών καθώς και τοπικής ανάπτυξης των αγροτικών περιοχών, έρχονται δε να προστεθούν στις γνωστές εγγυημένες τιμές των προϊόντων και στις άλλες ενισχύσεις τις οποίες λαμβάνει ο Έλληνας αγρότης στα πλαίσια της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (Κ.Α.Π.). Έτσι, με το Κ.Π.Σ. 1989-1993 υλοποιήθηκε ένας μεγάλος αριθμός αρδευτικών έργων σ' όλη τη χώρα, υλοποιήθηκαν τα προγράμματα «φυλλοξήρα» στην Κρήτη και «βερίκκοκα» στην Πελοπόννησο, οι δράσεις ανασύστασης των ελαιώνων και προστασίας των δασών σε εθνική κλίμακα, καθώς και το πρόγραμμα πρόωρης συνταξιοδότησης των αγροτών. Εξάλλου, με το πρόγραμμα "LEADER" δημιουργήθηκαν 26 συνολικά «άνωνμες εταιρείες τοπικής ανάπτυξης» σε όλη τη χώρα, που δραστηριοποιήθηκαν για την προώθηση του αγροτουρισμού, των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στις αγροτικές περιοχές, καθώς και για τη βελτίωση της ποιότητας των γεωργικών προϊόντων και την προστασία του περιβάλλοντος.

Για την αύξηση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων, δημιουργήθηκαν ή βελτιώθηκαν βιομηχανικές ζώνες, χρηματοδοτήθηκε η επιδότηση επενδύσεων στο πλαίσιο

του αναπτυξιακού νόμου 1892/90 και τέλος υλοποιήθηκε ένα εκτεταμένο πρόγραμμα «ενδοεπιχειρησιακής κατάρτισης» του προσωπικού των επιχειρήσεων, το οποίο συνέβαλε σαφώς στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητάς τους.

Στον τομέα της αξιοποίησης των ανθρωπίνων πόρων, οι παρεμβάσεις που έγιναν τόσο για τη βελτίωση της υποδομής κατάρτισης και εκπαίδευσης αλλά και οι ίδιες οι ενέργειες κατάρτισης που έγιναν σε όλους ανεξαιρέτως τους τομείς (δημόσια διοίκηση, ενέργεια, μεταφορές, τράπεζες και ασφάλισεις, τηλεπικοινωνίες, τουρισμός, κλπ.) είναι πολυάριθμες και αφορούν δεκάδες χιλιάδες νέους, ανέργους, σπουδαστές και στελέχη επιχειρήσεων. Πιο συγκεκριμένα για την περίοδο 1990-1993 διετεθήσαν από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο για ελληνικά προγράμματα 1,6 δισ ECU. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι οι θετικές επιπτώσεις αυτής της συστηματικής προσπάθειας κατάρτισης δεν θα αργήσουν να φανούν, τόσο στην ελληνική οικονομία όσο και στην ελληνική κοινωνία γενικότερα.

Η Πρόκληση του 2000 για την Ελλάδα: Το Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης (Κ.Π.Σ.) 1994-1999

Συνέχεια και κορύφωση της κοινής προσπάθειας Ελλάδας - Ευρωπαϊκής Ένωσης για την ανάπτυξη της χώρας και των περιφερειών της, που ξεκίνησε εδώ και δεκατρία χρόνια, θα αποτελέσει η αξιοποίηση των πόρων του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης (Κ.Π.Σ.) 1994-1999 και του Ταμείου Συνοχής (Τ.Σ.) 1993-1999.

Η διαδικασία κατάρτισης του 2ου Κ.Π.Σ. βρίσκεται σε εξέλιξη με βάση τις προτάσεις της Ελληνικής κυβέρνησης. Οι μεταφορές, ενέργεια, τηλεπικοινωνίες, περιβάλλον και καθώς και η ενίσχυση του παραγωγικού δυναμικού και η αναβάθμιση του ανθρωπίνου δυναμικού της χώρας είναι οι κυριότεροι από τους τομείς στους οποίους θα δοθεί έμφαση στην αναπτυξιακή προσπάθεια της χώρας μέχρι το 1999 με την βοήθεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ

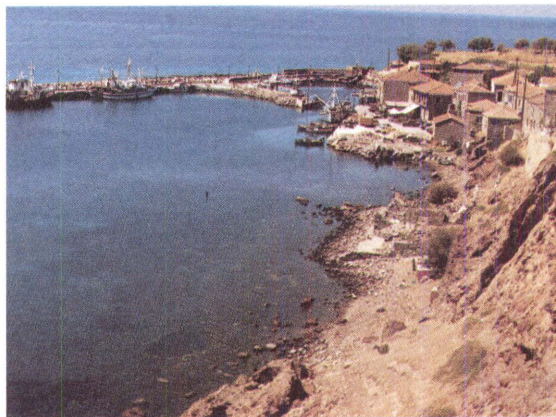
Η περιφέρεια Βορείου Αιγαίου έχει έκταση 3.835 τετραγωνικά χιλιόμετρα (ποσοστό 2,9% της συνολικής επιφάνειας της χώρας) και πληθυσμό 189.500 κατοίκους (βάσει της απογραφής 1991, ποσοστό 1,9% του συνολικού πληθυσμού της χώρας). Αποτελείται από τρεις νομούς - νησιά: Λέσβου, Χίου και Σάμου.

Το έδαφός της είναι κατά 33% ορεινό, κατά 35% ημιορεινό και κατά 32% πεδινό. Διαθέτει αξιόλογες μεταλλικές και μη μεταλλικές ορυκτές πρώτες ύλες & σημαντικούς ενεργειακούς πόρους (γεωθερμία, αιολική και ηλιακή ενέργεια). Οι καλλιεργούμενες εκτάσεις ανέρχονται σε 6,07 στρέμματα / κάτοικο (αναλογία σχεδόν διπλάσια του εθνικού μέσου όρου με 3,90 στρέμματα ανά κάτοικο).

Στον πρωτογενή τομέα απασχολείται το 25,2% του εργατικού δυναμικού της περιφέρειας ενώ παράγει το 16% του Ακαθάριστου Περιφερειακού Προϊόντος (Α.Π.Π.). Στο δευτερογενή απασχολείται το 17,5% με συμμετοχή 23% στο Α.Π.Π. και στον τριτογενή το 57,3% του εργατικού δυναμικού συμβάλλοντας κατά 61% στο σχηματισμό του Α.Π.Π.

Κατά την τελευταία δεκαετία ο τουρισμός σημείωσε αξιόλογη ανάπτυξη στην περιφέρεια, συμβάλλοντας σημαντικά στην αύξηση ή την συμπλήρωση του περιφερειακού εισοδήματος. Αξιοσημείωτη είναι η αύξηση του ξενοδοχειακού δυναμικού της περιφέρειας, το οποίο σχεδόν τριπλασιάστηκε στη διάρκεια των τελευταίων 15 ετών.

Ο πρωτογενής τομέας χαρακτηρίζεται από μονοκαλλιέργεια (ελιές, σταφύλια, οπωροκηπευτικά, μαστίχα και σιτηρά). Οι δυνατότητες ανάπτυξης του εντοπίζονται στην πληρέστερη αξιοποίηση της ελαιοκομίας και της αμπελοργίας και στην προώθηση θερμοκηπιακών καλλιεργειών (ανθοκομικά, κηπευτικά) και στην ανάπτυξη ποικιλιών

εσπεριδοειδών και οπωροφόρων δένδρων.

Συγχρόνως, προοπτικές ανάπτυξης του πρωτογενή προδιαγράφει η ικανοποίηση της ζήτησης τόσο της τοπικής αγοράς, όσο και του αυξανόμενου τουριστικού ρεύματος, από τοπικά αγροτικά προϊόντα. Στην κτηνοτροφία κυριαρχεί η αιγοπροβατοτροφία. Στην αλιεία, μεγάλο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι ιχθυοκαλλιέργειες και οι οστρακοκαλλιέργειες.

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ

Στην Περιφέρεια των νησιών του Βορείου Αιγαίου κατά τα τελευταία χρόνια εφαρμόστηκαν Αναπτυξιακά Προγράμματα που συνθέτουν μία ολοκληρωμένη προσπάθεια με στόχο τη συνολική ανάπτυξη του τόπου.

Με την υποστήριξη και τη συγχρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εγκαινιάστηκε όχι μόνο η επίλυση χρόνιων προβλημάτων, αλλά και η αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της περιοχής.

Μέσα από τα Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα και το 1ο Κοινωνικό Πλαίσιο Στήριξης χρηματοδοτήθηκαν έργα ενταγμένα στους εξής στόχους:

- i. Άρση της απομόνωσης
- ii. Συγκράτηση του πληθυσμού

- iii. Δημιουργία νέων θέσεων εργασίας
- iv. Βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των κατοίκων
- v. Αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της Περιφέρειας
- vi. Προστασία περιβάλλοντος.

Ειδικότερα επιδιώχθηκαν οι παρακάτω προτεραιότητες:

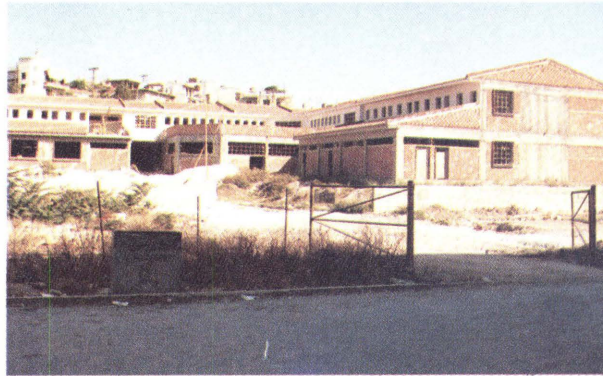
1. Ανάπτυξη υποδομής μεταφορών

Προκειμένου να βελτιωθεί η επικοινωνία των νησιών τόσο μεταξύ τους, όσο και με την ηπειρωτική Ελλάδα, επιδιώχθηκε η αναβάθμιση των θαλάσσιων και αεροπορικών μεταφορών με την κατασκευή έργων στα λιμάνια και αεροδρόμια της Περιφέρειας. Ειδικότερα έγιναν έργα στα λιμάνια της Μυτιλήνης, του Καρλόβασι, του Κάσπακα στη Λήμνο, της Αγ. Ερμιόνης στη Χίο, της Πέτρας στη Λέσβο και του Αγ. Ευστρατίου. Επίσης έγιναν επεκτάσεις στα αεροδρόμια Μυτιλήνης και Σάμου και κατασκευάστηκε το αεροδρόμιο της Ικαρίας και ελικοδρόμια στη Χίο.

Ο περιορισμός της απομόνωσης των νησιών που συνεπάγεται η ανάπτυξη υποδομής μεταφορών, θα έχει σαν αποτέλεσμα τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των κατοίκων και την αύξηση του τουριστικού ρεύματος.

Παράλληλα πραγματοποιήθηκαν έργα οδοποιίας, με στόχο τη βελτίωση της οδικής σύνδεσης στο εσωτερικό των νησιών που συμβάλλει στη βελτίωση της διακίνησης κατοίκων και προϊόντων των απομακρυσμένων περιοχών, με αποτέλεσμα την τόνωση της τοπικής οικονομίας και την συγκράτηση του πληθυσμού.

Τα κυριότερα έργα οδοποιίας έγιναν στις οδούς Μυτιλήνης - Καλλονής, Αεροδρομίου Μυτιλήνης - Θερμής, Παράκοιλα - Άγρια - Σίγρι στην Λέσβο, Καρδάμιλα - Χίος - Καλλιμασιά και Χίος - Βολισσός στη Χίο, Κουμείκα - Σκουρέικα, Σπαθαράιοι - Ηραίο στη Σάμο και Χρυσόστομος - Ράχες στην Ικαρία.

Σχολικό συγκρότημα Αγ. Φωτεινής Μυτιλήνης.

2. Αναβάθμιση της Κοινωνικής Υποδομής

Για την αναβάθμιση της Κοινωνικής Υποδομής στα νησιά του Βορείου Αιγαίου πραγματοποιήθηκε:

- Κατασκευή έργων ύδρευσης - αποχέτευσης και βιολογικού καθαρισμού για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και προστασία του περιβάλλοντος. Σημαντικά έργα είναι η αποχέτευση και βιολογικός καθαρισμός στο Πλωμάρι, η ύδρευση - αποχέτευση στην Ερεσό και την Καλλονή, η αποχέτευση της Μύρινας, ο βιολογικός καθαρισμός της Σάμου και οι λιμνοδεξαμενές στις Οινούσες.
- Κατασκευή και εκσυγχρονισμός Νοσοκομείων για την βελτίωση των συνθηκών υγείας που αποτελεί προϋπόθεση για τη συγκράτηση του πληθυσμού. (Νοσοκομείο Σάμου, εγκαταστάσεις και εξοπλισμός Νοσοκομείου Μυτιλήνης).
- Κατασκευή, εκσυγχρονισμός και αγορά εξοπλισμών πανεπιστημιακών, σχολικών κτιρίων για την αναβάθμιση της εκπαιδευτικής υποδομής που θα συμβάλει στη συγκράτηση των νέων στην Περιφέρεια, καθώς και κατασκευή παιδικών σταθμών στα κέντρα απασχόλησης της Περιφέρειας. (Αγιάσος, Πυθαγόρειο Σάμου κ.λπ.).

Επίσης για την αντιμετώπιση του προβλήματος της ανεπάρκειας και μη ορθολογικής

χρήσης των υδάτινων πόρων που παρουσιάζεται ιδιαίτερα έντονο στην Περιφέρεια, έγιναν υδρογεωλογικές και κοιτασματολογικές έρευνες.

3. Ισόρροπη Τουριστική Ανάπτυξη της Περιφέρειας

Για την επίτευξη του στόχου πραγματοποιήθηκαν ενέργειες αξιοποίησης του τουριστικού δυναμικού της Περιφέρειας, όπως ανάδειξη αρχαιολογικών χώρων (Μυτιλήνη θέση Επάνω Σκάλα, κεντρική πλατεία Σάμου κ.ά.), αξιοποίηση του δασικού πλούτου. Έμφαση δόθηκε και στην δημιουργία απαραίτητης υποδομής για την αξιοποίηση των ιαματικών πηγών, καθώς και για τη διαμόρφωση μικρών λιμανιών σε μαρίνες. (Πυθαγόρειο Σάμου).

Επίσης επιδιώχθηκε η αναβάθμιση της ποιότητας των προσφερόμενων τουριστικών υπηρεσιών, κυρίως με την παράλληλη επιμόρφωση του προσωπικού, καθώς και τουριστική προβολή της Περιφέρειας.

4. Δημιουργία προϋποθέσεων για την ανάπτυξη του μεταποιητικού τομέα και κυρίως των δραστηριοτήτων που στηρίζονται στον τουρισμό και στα προϊόντα του τριτογενή τομέα.

Πρωταρχικός παράγοντας για την ανάπτυξη του μεταποιητικού τομέα είναι η μείωση του λειτουργικού κόστους και κατά συνέπεια αύξηση της ανταγωνιστικότητας των τοπικών προϊόντων με τη βελτίωση της υποδομής μεταφορών. Στα πλαίσια του κοινοτικού προγράμματος LEADER δημιουργήθηκαν δύο αναπτυξιακές εταιρείες στην Λέσβο και τη Λήμνο για την προώθηση των αγροτικών προϊόντων και του αγροτουρισμού. Χρηματοδοτήθηκε επίσης κλαδική μελέτη έρευνας και προώθησης νέων προϊόντων της μαστίχας της Χίου.

Στον ενεργειακό τομέα έγινε προσπάθεια μεγαλύτερης χρησιμοποίησης των εναλλα-

κτικών μορφών ενέργειας με την κατασκευή αιολικών πάρκων στην Χίο, Σάμο, Λήμνο και Ψαρά.

5. Αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού

Πραγματοποιήθηκαν ενέργειες επαγγελματικής κατάρτισης σε ειδικότητες στις οποίες η Περιφέρεια διαθέτει συγκριτικό πλεονέκτημα, όπως σε τουριστικές υπηρεσίες, αξιοποίηση και εκμετάλλευση των ήπιων μορφών ενέργειας (γεωθερμία, αιολική ενέργεια) για θερμοκηπιακές και άλλες δραστηριότητες (ανάπτυξη του κλάδου ιχθυοκαλλιεργειών και οστρακοκαλλιεργειών κ.λπ.)

Για την αύξηση της ανταγωνιστικότητας επιδιώχθηκε η καλύτερη εξειδίκευση του προσωπικού των μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο κατά την περίοδο 1990-93 διέθεσε περίπου 7,5 εκατ. ECU για προγράμματα της Περιφέρειας στα οποία μετείχαν περίπου 6.500 άτομα.

Στα πλαίσια επίσης των κοινοτικών προγραμμάτων ανταλλαγής φοιτητών ERASMUS και LINGUA κατά την περίοδο 1990-93 ενισχύθηκε η πραγματοποίηση μέρους των σπουδών 170 φοιτητών του Πανεπιστημίου Αιγαίου σε κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς και 140 φοιτητών από τα κράτη μέλη στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου.

6. Προστασία και αποκατάσταση των φυσικών πόρων.

Πραγματοποιήθηκαν μέτρα προστασίας και αποκατάστασης του δασικού πλούτου και πυροπροστασίας των δασών.

Τέλος θα πρέπει να τονιστεί ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προκειμένου να ενισχύσει την οικονομική δραστηριότητα της Περιφέρειας επέτρεψε την χρησιμοποίηση μειωμένων συντελεστών Φ.Π.Α. μέχρι 30% σε σχέση με εκείνους που εφαρμόζονται στην υπόλοιπη Ελλάδα.

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ

Η περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου εκτείνεται σε μια τεράστια θαλάσσια ζώνη από τις ακτές της Αττικής (Μακρόνησος) έως τα νότια παράλια της Τουρκίας (Καστελόριζο). Αποτελείται από 79 νησιά, από τα οποία κατοικούνται τα 42. Η συνολική της έκταση είναι 5.286 τετραγωνικά χιλιόμετρα (ποσοστό 4% της επιφάνειας της Ελλάδας) και ο πληθυσμός της ανέρχεται σε 257.500 κατοίκους (βάσει της απογραφής 1991, ποσοστό 2,5% του συνολικού πληθυσμού της χώρας).

Το 28% των εδαφών της είναι ορεινό, το 43% ημιορεινό και το 29% πεδινό. Διαθέτει σημαντικές ορυκτές πρώτες ύλες και αξιόλογα γεωθερμικά πεδία. Η γεωργική γη καλύπτει το 16,3% της συνολικής έκτασης, οι βοσκότοποι το 52,4%, τα δάση το 13,2% και το 18,1% οι λοιπές χρήσεις γης.

Στη διάρκεια της δεκαετίας 1981-1991 ο πληθυσμός της αυξήθηκε κατά 12,4%, που αποτελεί τη μεγαλύτερη αύξηση μεταξύ όλων των περιφερειών της χώρας και μπορεί να αποδοθεί κατά κύριο λόγο στην αλματώδη τουριστική ανάπτυξη, η δε πληθυσμιακή πυκνότητα είναι ίση σχεδόν με τον εθνικό μέσο όρο (49,4 κάτοικοι/τ.χλμ.).

Το 8% του εργατικού δυναμικού απασχολείται στον πρωτογενή τομέα, το 25% στο δευτερογενή και το 67% στον τριτογενή. Η συμβολή κάθε τομέα στη διαμόρφωση του Ακαθάριστου Περιφερειακού Προϊόντος (Α.Π.Π.) είναι αντίστοιχα: 9%, 21% και 70%. Στην περίοδο 1981-1991 το Α.Π.Π. αυξήθηκε με ρυθμό υπερδιπλάσιο του εθνικού μέσου όρου (4,2% έναντι 2,04%) με αποτέλεσμα το κατά κεφαλήν Α.Π.Π. να φτάσει στο 114,8% του μέσου κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. της χώρας.

Κυρίαρχη και δυναμική δραστηριότητα αποτελεί ο τουρισμός (παράγει το 70% του Α.Π.Π.). Σταυροδρόμι πολιτισμών με πανάρχαια ιστορία και μνημείων όλων των εποχών, με μοναδικές αρχαιότητες και εκπληκτικές φυσικές ομορφίες, τα νησιά της

περιφέρειας συνθέτουν ένα ανεπανάληπτο και αρμονικά πολύμορφο μωσαϊκό που τουριστικά καλύπτει το φάσμα από την χλιδή του διεθνούς κοσμοπολίτικου κέντρου μέχρι την πρωτόγονη ομορφιά της άγονης γραμμής.

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ

Τα αναπτυξιακά προγράμματα που εφαρμόζονται στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου από τα μέσα της δεκαετίας του 1980, με τη στήριξη και συγχρηματοδότηση των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, έθεσαν τις βάσεις για την αντιμετώπιση των προβλημάτων που χαρακτηρίζουν τον ευαίσθητο αυτό νησιωτικό χώρο.

Η προσπάθεια επικεντρώθηκε κυρίως στη συγχρηματοδότηση από την Κοινότητα ενεργειών και δράσεων που εξυπηρετούν τους εξής κύριους στόχους:

1. Την άρση της απομόνωσης και τη συγκράτηση του πληθυσμού, με την ενίσχυση των υποδομών μεταφορών και επικοινωνιών.
2. Την αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της Περιφέρειας, με την προστασία και αξιοποίηση των φυσικών πόρων.
3. Την αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού και τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης, με την ενίσχυση της εκπαίδευσης και της επαγγελματικής κατάρτισης.
4. Την ισόρροπη ανάπτυξη της Περιφέρειας, κυρίως με την εξισορρόπηση της τουριστικής δραστηριότητας και τη διάχυση της τουριστικής ανάπτυξης στο χώρο και το χρόνο μέσω της προώθησης ειδικών μορφών τουρισμού.

1. Άρση της απομόνωσης

Στα πλαίσια αυτού του στόχου το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης χρηματοδότησε σημαντικά έργα βελτίωσης

των υποδομών μεταφορών (όπως τα αεροδρόμια Σαντορίνης, Ρόδου, Κω, Πάρου, Νάξου), λιμενικών εγκαταστάσεων (όπως της Πάτμου, Πάρου, Σύρου, Λέρου, Καρπάθου) και ενίσχυσης του οδικού δικτύου νησιών (όπως της Άνδρου, Νάξου, Μήλου και Ρόδου αλλά και μικροτέρων όπως της Σικίνου, Ανάφης, Φολεγάνδρου, Αμοργού κ.λπ.)

Ιδιαίτερης σημασίας ενέργεια ήταν η συγχρηματοδότηση της προμήθειας 2 αεροσκαφών, που ήδη έχουν δρομολογηθεί για τη βελτίωση της αεροπορικής σύνδεσης των νησιών.

Με τη βελτίωση των υποδομών μεταφορών της Περιφέρειας επιτυγχάνεται τόσο η άρση της απομόνωσής της από τον υπόλοιπο Εθνικό χώρο όσο και η αποτελεσματικότερη εξυπηρέτηση της τουριστικής δραστηριότητας.

2. Αξιοποίηση Συγκριτικών Πλεονεκτημάτων της Περιφέρειας

Οι παρεμβάσεις για την ικανοποίηση του στόχου αυτού εντάσσονται σε δύο βασικούς άξονες:

- α. Τον έλεγχο της τουριστικής δραστηριότητας είτε με την ενίσχυση των αναγκαίων υποδομών στα σημεία συγκέντρωσης και την αναβάθμιση των προ-

Έργα βελτίωσης στον Αερολιμένα Ρόδου

Ανακρηπίδωση Ανατολικής πλευράς λιμένα Κω

σφερομένων υπηρεσιών, είτε με την ανάπτυξη ειδικών μορφών τουρισμού. Στα πλαίσια αυτά εντάσσονται δράσεις και έργα όπως βελτιώσεις των βασικών αεροδρομίων και λιμενικών εγκαταστάσεων (Ρόδος, Κως), κατασκευή νέων λιμένων αναψυχής (μαρίνες), βελτιώσεις δικτύων τηλεπικοινωνιών κ.ά.

- β. Την αξιοποίηση και προστασία του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος και των πολιτιστικών πόρων. Τον άξονα αυτό εξυπηρετούν δράσεις όπως βιολογικοί καθαρισμοί, έργα προστασίας ακτών, αναπλάσεις και αναπαλαιώσεις παραδοσιακών κτισμάτων, έργα ανάδειξης αρχαιολογικών χώρων κ.ά. Σημαντικές ενέργειες στον τομέα αυτό είναι οι μεγάλοι βιολογικοί καθαρισμοί Ρόδου και Κω, τα δίκτυα αποχετεύσεων Θήρας, Σίφνου, Χάλκης και οι εργασίες στον αρχαιολογικό χώρο της Δήλου.

Επίσης στον ενεργειακό τομέα επεκτείνεται η χρησιμοποίηση εναλλακτικών μορφών ενέργειας με την επέκταση του αιολικού πάρκου της Κύθνου και την εγκατάσταση ανεμογεννητριών σε Κάρπαθο και Μύκονο.

3. Αξιοποίηση του Ανθρώπινου Δυναμικού

Στον τομέα της εκπαίδευσης χρηματοδοτήθηκε σημαντικός αριθμός κτιρίων εκπαίδευ-

σης (μέσης και τεχνικής) στα νησιά Σύρο, Θήρα, Ρόδο, Πάρο, Άνδρο, Λειψούς. Παράλληλα πραγματοποιήθηκαν σημαντικά Προγράμματα Επαγγελματικής Κατάρτισης με συγχρηματοδότηση του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου και τομεακή διάρθρωση προσανατολισμένη κυρίως στον τριτογενή τομέα (τουρισμός/πληροφορική) αλλά και στο δευτερογενή (υφαντουργία, ταπητουργία, κ.ά.).

Το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο χρηματοδότησε την περίοδο 1990-93 με 9 εκατ. ECU περίπου τα προγράμματα της περιφέρειας στα οποία συμμετείχαν περίπου 6.000 άτομα.

Είναι προφανής η θετική επίπτωση των Προγραμμάτων αυτών τόσο στη συγκράτηση του πληθυσμού όσο και στην εξεύρεση απασχόλησης στο χώρο της Περιφέρειας. Επίσης η εξασφάλιση εξειδικευμένου δυναμικού για τις τουριστικές δραστηριότητες εξυπηρετεί το στόχο της αναβάθμισης των παρεχομένων υπηρεσιών στον τουρισμό.

4. Ισορροπη Ανάπτυξη της Περιφέρειας

Το στόχο αυτό εξυπηρετούν χρηματοδοτούμενες δράσεις που αφορούν τόσο τα έργα βασικής τεχνικής υποδομής που ήδη αναφέρθηκαν (υδρεύσεις, αποχετεύσεις, οδοποιία, διαχείριση και διάθεση απορριμμάτων), όσο και οι δράσεις που αφορούν την ενίσχυση ειδικών μορφών τουρισμού όπως ο θαλάσσιος ή ο πολιτιστικός τουρισμός. Σαν σημαντικές παρεμβάσεις αναφέρονται οι μαρίνες Ρόδου και Κω και η προγραμματιζόμενη της Σύρου καθώς και σημαντικός αριθμός έργων που αφορούν αναπλάσεις, συντηρήσεις και ανάδειξη ιστορικών περιοχών όπως στη Νάξο, Σύμη, Ρόδο, Κω, Πάτμο κ.ά.

Τέλος θα πρέπει να σημειωθεί ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην προσπάθεια να ενισχύσει την οικονομική δραστηριότητα της Περιφέρειας επέτρεψε την εφαρμογή ΦΠΑ μειωμένου μέχρι 30% συγκριτικά με αυτόν που εφαρμόζεται στην υπόλοιπη Ελλάδα.

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ

Η περιφέρεια Κρήτης είναι η νοτιότερη περιφέρεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η συνολική της επιφάνεια είναι 8.335 τετραγωνικά χιλιόμετρα (ποσοστό 6,3% της συνολικής έκτασης της Ελλάδας). Ο πληθυσμός της, βάσει της απογραφής 1991, ανέρχεται σε 537.000 άτομα (συγκεντρώνει δηλαδή το 5,3% του συνολικού πληθυσμού της χώρας). Αποτελείται από τους νομούς: Χανίων, Ρεθύμνου, Ηρακλείου και Λασιθίου.

Οι ορεινοί όγκοι καταλαμβάνουν το 48% του εδάφους της, ενώ μεταξύ τους δημιουργούνται εύφορες πεδιάδες, που απαρτίζουν το 23% των εδαφών της και το υπόλοιπο 29% είναι ημιορεινό. Οι ακτές της έχουν μήκος 1.306 χλμ. (ποσοστό 7,8% της χώρας) και οι αξιόλογες παραλίες της αντιπροσωπεύουν το 9% της χώρας. Η γεωργική γη της περιφέρειας (37,8% της έκτασής της) είναι σημαντικά μεγαλύτερη από τον εθνικό μέσο όρο.

Κατά τη δεκαετία 1981-1991 στην περιφέρεια σημειώθηκαν ευνοϊκές δημογραφικές εξελίξεις. Παρουσίασε ένα από τα υψηλότερα ποσοστά γεννητικότητας στη χώρα και έναν από τους υψηλότερους ρυθμούς αύξησης του πληθυσμού (0,67% ετησίως, έναντι 0,53% μέσου όρου της χώρας).

Το ποσοστό των απασχολούμενων στον πρωτογενή τομέα ανέρχεται στο 47,3% του εργατικού δυναμικού, του δευτερογενή στο 16,5% και του τριτογενή στο 36,2%. Αντίστοιχα κάθε τομέας συμβάλλει στο σχηματισμό του Ακαθάριστου Περιφερειακού Προϊόντος με ποσοστά: 24%, 18% και 58%.

Σημαντικό συγκριτικό πλεονέκτημα του πρωτογενή τομέα, αποτελούν οι δυναμικές καλλιέργειες (πρώιμα κηπευτικά, κηπευτικά υπό κάλυψη). Αξιόλογες προοπτικές παρουσιάζει η ανάπτυξη καλλιέργειών σε θερμική και οι καλλιέργειες παραδοσιακών και υποτροπικών καρπών.

Ο τουρισμός, είναι ο πλέον δυναμικός το-

Κτιριακές εγκαταστάσεις του Ιδρύματος Τεχνολογίας Έρευνας στο Ηράκλειο Κρήτης

μέας της περιφέρειας. Η Κρήτη είναι από τις πιο ευνοημένες τουριστικά περιοχές της Ελλάδας και δέχεται περίπου 2 εκατ. επισκέπτες το χρόνο.

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ

Οι προτεραιότητες της αναπτυξιακής στρατηγικής της Περιφέρειας Κρήτης τα τελευταία χρόνια πραγματοποιήθηκαν μέσα από ένα συνδυασμό ενεργειών εθνικής και περιφερειακής αρμοδιότητας που συγχρηματοδοτήθηκαν από Εθνικούς και Κοινοτικούς πόρους.

Οι κύριοι αναπτυξιακοί στόχοι αφορούσαν:

1. τον αναπροσανατολισμό της γεωργικής παραγωγής και την βελτίωση της ανταγωνιστικότητας
2. την βελτίωση των μεταφορών
3. την ενθάρρυνση επιλεκτικών μορφών τουρισμού
4. την ενίσχυση της ενδογενούς ανάπτυξης (ενίσχυση Βιομηχανικής δραστηριότητας σε προηγμένους τομείς - ενίσχυση της έρευνας)
5. την βελτίωση της ποιότητας ζωής (αποσυμφόρηση των αστικών κέντρων, των ζωνών μεγάλης τουριστικής συγκέντρωσης, ενίσχυση του οικονομικού και κοινωνικού ιστού στην ενδοχώρα)
6. την ενίσχυση οικονομικών και κοινωνικών

κών υποδομών

7. την αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού και ενέργειες στήριξης κοινωνικών ομάδων.

1. Αναπροσανατολισμός της Γεωργικής Παραγωγής και βελτίωση της ανταγωνιστικότητας

Ο στόχος αυτός υλοποιήθηκε:

- με την κατασκευή υποδομών (αρδευτικά έργα, αγροτική οδοποιία, αγροτικό ηλεκτρισμό, αλιευτικά καταφύγια, δασικά έργα και έργα για την ήπια τουριστική ανάπτυξη της ενδοχώρας).
- με ενισχύσεις στην φυτική και ζωική παραγωγή και στην αλιεία.
- με ενίσχυση της γεωργικής έρευνας, με την προώθηση των γεωργικών προϊόντων, με μελέτες και κατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού.
- εφαρμογή νέων τεχνολογιών στα θερμοκήπια.
- με την εφαρμογή του προγράμματος LEADER στα πλαίσια του οποίου δραστηριοποιούνται τρεις αναπτυξιακές εταιρείες, ΟΑΔΥΚ, ΑΚΟΜ και ΟΛΣ στο Λασιθί για την βελτίωση και εμπορία αγροτικών προϊόντων και τον αγροτουρισμό.

2. Βελτίωση των μεταφορών

Στα πλαίσια του στόχου αυτού επιδιώχθηκε η άρση της απομόνωσης της Περιφέρειας από τον εθνικό και ευρωπαϊκό κορμό μέσα από σημαντικές επεμβάσεις που αφορούν:

- Δάπεδα στάθμευσης και την κατασκευή νέου κτιρίου Αφίξεων-Αναχωρήσεων στο Αεροδρόμιο Ηρακλείου.
- Την κατασκευή του αεροσταθμού στα Χανιά (πρόσφατη έναρξη του έργου).
- Βελτίωση υποδομών στα λιμάνια Ηρακλείου, Ρεθύμνου, Χανίων, Σητείας και Κισσάμου.
- Την ολοκλήρωση σημαντικών τμημάτων του Βόρειου Οδικού Άξονα Κρήτης (παρακάμψεις πόλεων Χανίων - Ρεθύμνης) καθώς και τη βελτίωση του επαρχιακού δικτύου.

3. Ενθάρρυνση Επιλεκτικών μορφών Τουρισμού

Για την επίτευξη του στόχου αυτού:

- δημιουργήθηκαν νέες Μαρίνες (Αγ. Νικόλαος - Χανιά - Αγ. Γαλήνη) και καταφύγια σ' όλες τις ακτές της Κρήτης.
- κατασκευάστηκαν Συνεδρικά Κέντρα (Μεσογειακό Αγρονομικό Ινστιτούτο Χανίων - Ορθόδοξη Ακαδημία Κρήτης - Ακαδημαϊκό χωριό Ανωγειών).
- πραγματοποιήθηκαν αναπλάσεις των παλαιών πόλεων Ρεθύμνης και Χανίων.
- ενισχύθηκαν αναστηλώσεις Βυζαντινών Μοναστηριών, Αναγεννησιακών μνημείων και παραδοσιακών οικισμών σ' όλη την Κρήτη και αναδείχθηκε η Ιερά Μονή Αρκαδίου ως Πανευρωπαϊκό Σύμβολο Ελευθερίας.
- δημιουργήθηκε Τράπεζα Πληροφοριών για την Τουριστική Οικονομία της Κρήτης και Σύστημα προβολής της με πολλαπλά μέσα πληροφόρησης (ηλεκτρονικός χάρτης).
- διοργανώθηκαν διεθνείς αθλητικο-τουριστικές συναντήσεις (Διεθνείς Αγώνες Ιστιοπλοίας - Ιστιοσανίδας, Διεθνής Ποδηλατικός Γύρος Κρήτης, Αγώνες Σκακιού).

4. Ενίσχυση Ενδογενούς Ανάπτυξης (ενίσχυση της βιομηχανικής δραστηριότητας - ενίσχυση της έρευνας).

Ο στόχος αυτός υλοποιήθηκε:

- με την κατασκευή του ΒΙΟΠΑ Χανίων και της ΒΙΠΕ Ηρακλείου (β' φάση βιοτεχνικών κτιρίων και συμπληρωματικές υποδομές).
- με την κατασκευή του Κέντρου Καινοτομιών Ηρακλείου
- μέσα από ένα ευρύ φάσμα παροχής υπηρεσιών προς τις ΜΜΕ με φορείς υλοποίησης του ΕΟΜΜΕΧ και τα Επιμελητήρια.
- με την ενίσχυση παραγωγικών επενδύσεων με αυξημένα κίνητρα.
- με την δημιουργία του Τεχνολογικού Πάρκου Κρήτης και τον εξοπλισμό των Ερευνητικών Ινστιτούτων του Ιδρύματος Τεχνολογίας και Έρευνας και του ΙΘΑΒΙΚ (Ινστιτούτου Θαλάσσιας Βιολογίας).
- με την ενίσχυση στους τομείς Έρευνας - Τεχνολογίας των δραστηριοτήτων των

ΑΕΙ και Ερευνητικών Ιδρυμάτων της Περιφέρειας.

5. Βελτίωση Ποιότητας Ζωής

Ο στόχος αυτός εξυπηρετήθηκε μέσα από:

- Αναπλάσεις κέντρων πόλεων και τουριστικών περιοχών
- Ολοκλήρωση μελετών Χωροταξικού σχεδιασμού
- Υλοποίηση έργων ύδρευσης-αποχέτευσης και βιολογικού καθαρισμού στα μεγάλα αστικά κέντρα (Χανιά - Ρέθυμνο - Ηράκλειο - Αγ. Νικόλαος) σε τουριστικές περιοχές και περιοχές της ενδοχώρας.
- Διαχείριση απορριμμάτων και απόκτηση υλικοτεχνικής υποδομής.
- Αναδασώσεις και ανάκτηση δασικού πλούτου σε περιοχές που επλήγησαν από πυρκαγιές.

6. Ενίσχυση οικονομικών και κοινωνικών υποδομών

Στα πλαίσια του στόχου αυτού:

- ολοκληρώθηκαν οι κτιριακές εγκαταστάσεις του Πανεπιστημίου και Πολυτεχνείου Κρήτης και του Ιδρύματος Έρευνας και Τεχνολογίας.
- κατασκευάστηκαν σχολικά κτίρια α΄ βάθμιας και β΄ βάθμιας εκπαίδευσης στα μεγάλα αστικά κέντρα και στην ενδοχώρα.
- κατασκευάστηκαν Κέντρα Υγείας στην ύπαιθρο, νέες νοσοκομειακές μονάδες στα μικρά νομαρχιακά κέντρα (Σητεία - Ιεράπετρα - Νεάπολη), έγιναν βελτιώσεις και επεκτάσεις στα υφιστάμενα νοσοκομεία.

7. Αξιοποίηση ανθρώπινου δυναμικού και ενέργειες στήριξης κοινωνικών ομάδων.

Ο στόχος αυτός υλοποιήθηκε από την προσπάθεια ανόδου της απόδοσης του ανθρώπινου δυναμικού, την κάλυψη της ποιοτικής και ποσοτικής ζήτησης από τον δευτερο-

Τυροκομείο στα Ανάγεια

γενή και τριτογενή κυρίως τομέα μέσα από την επιστημονικά επιλεγμένη κατάρτιση-επιμόρφωση του ανθρώπινου παράγοντα της Περιφέρειας.

Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στην κάλυψη των αναγκών που δημιουργεί η εισαγωγή νέων τεχνολογιών και η διατήρηση με σύγχρονους όρους των παραδοσιακών επαγγελμάτων.

Το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο χρηματοδότησε την περίοδο 1990-93 τα προγράμματα της περιφέρειας με 15 εκατ. ECU περίπου ενώ μετείχαν σε αυτά 19.000 περίπου άτομα.

Επίσης έγινε προσπάθεια για μια ισότιμη και ενεργό ένταξη των ατόμων, με ειδικές ανάγκες στην αγορά εργασίας και την κοινωνική ζωή (συντονισμός των σχετικών φορέων της Περιφέρειας - εκπόνηση μελετών για την αντιμετώπιση των ειδικών προβλημάτων - υλοποίηση προγραμμάτων εκπαίδευσης και κατάρτιση - εκπαίδευση ειδικών).

Χρήσιμες Διευθύνσεις

Αντιπροσωπεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην Ελλάδα

Βασιλίσσης Σοφίας 2, 106 74 Αθήνα

Τηλ.: 01 - 7251 000

Fax : 01 - 7244 620

Γραφείο του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στην Ελλάδα

Βασιλίσσης Σοφίας 112Α, 115 28 Αθήνα

Τηλ.: 01 - 7718 883-6

Fax : 01 - 7771 817

Γενική Γραμματεία Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου

8ης Νοεμβρίου 57, 811 00 Μυτιλήνη

Τηλ.: 0251 - 289 35

Fax : 0251 - 276 01

Γενική Γραμματεία Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου

Πλατεία Τσιροπινά, Ερμούπολη - 841 00 Σύρος

Τηλ.: 0281 - 287 47

Fax : 0281 - 288 96

Γενική Γραμματεία Περιφέρειας Κρήτης

25ης Αυγούστου 46, 712 02 Ηράκλειο

Τηλ.: 081 - 246 333

Fax : 081 - 222 506

Ευρωπαϊκό Κέντρο Πληροφοριών για Επιχειρήσεις

Επιμελητήριο Ηρακλείου, Κορωναίου 9, 712 02 Ηράκλειο Κρήτης

Τηλ.: 081 - 229 013

Fax : 081 - 222 914

Ευρωπαϊκό Κέντρο Πληροφοριών για Επιχειρήσεις

Ε.Ο.Μ.Μ.Ε.Χ., Ικτινίου 2, 811 00 Μυτιλήνη

Τηλ.: 0251 - 249 06

Fax : 0251 - 415 01

Η Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελείται από περιφέρειες πλούσιες και φτωχές, μεγάλες και μικρές με βιομηχανικό ή αγροτικό χαρακτήρα.

Βασικός στόχος της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι η οικονομική και κοινωνική συνοχή, η μείωση δηλαδή των ανισοτήτων μεταξύ των περιφερειών της.

Για την επίτευξη του στόχου αυτού διατέθηκαν την περίοδο 1989-1993 στα πλαίσια του α' πακέτου Delors για την Ελλάδα και τις περιφέρειές της πόροι ύψους 8 δισ. ECU περίπου, για τη χρηματοδότηση μεγάλου αριθμού έργων υποδομής, προγραμμάτων κατάρτισης και δράσεων για την ενίσχυση της γεωργίας.

Οι πόροι αυτοί σταδιακά αυξανόμενοι θα ανέλθουν για την περίοδο 1993-1999 σε περισσότερα από 19 δισ. ECU.

Το φυλλάδιο αυτό επιχειρεί να ενημερώσει για τα σημαντικότερα έργα, προγράμματα και δράσεις που έγιναν τα τελευταία χρόνια στις περιφέρειες Βορείου Αιγαίου, Νοτίου Αιγαίου, Κρήτης και χρηματοδοτήθηκαν από τα διαρθρωτικά ταμεία και τα Μ.Ο.Π., καθώς και από την πληθώρα των κοινοτικών προγραμμάτων όπως αυτά που αφορούν το περιβάλλον, τους νέους, την έρευνα και τεχνολογία και τα πολιτιστικά θέματα.